

Krzysztof M. ROSTAŃSKI

Politechnika Śląska
Wydział Architektury
Gliwice, Polska
e-mail: krzysztof.rostanski@polsl.pl

KRAJOBRAZY ODZYSKIWANE GÓRNEGO ŚLĄSKA

słowa kluczowe: Górny Śląsk, waloryzacja, krajobrazy kulturowe

WSTĘP

Współczesne tendencje projektowe zmierzające do unifikacji powodują powstanie bliźniaczych przestrzeni miejskich, podobnych zespołów zabudowy czy niemal takich samych budynków w zupełnie różnych częściach świata. Wywołuje to działania przeciwstawne, których wyrazem stały się konwencje: Konwencja o Biologicznej Różnorodności i Europejska Konwencja Krajobrazowa. Ta pierwsza podkreśla wartość przyrody rodzimej, jej oryginalności, która sprawia, że zielen lokalna ma szczególny koloryt i wzmacnia lokalne systemy ekologiczne. Konwencja krajobrazowa wskazuje na szczególne znaczenie własnych walorów kulturowych poszczególnych regionów w Europie. Uwzględnianie obu tych aktów w procesach projektowych może zapewnić niepowtarzalność tworzonych przestrzeni. Obecnie wskazuje się na potrzebę docenienia wartości przyrodniczych nie tylko obiektów chronionych o najwyższej wartości, ale również i tych, które stanowią elementy łączące te tereny z sobą (Miklos, 1995). Ochrona środowiska może przybierać formy nie tylko pasywne ale również aktywne, takie jak budowa siedlisk (Tokarska-Guzik B., 2000), czy inne działania wzbogacające lokalne zasoby genowe (Vries et al., 2006). Tereny nieużytkowane, zdegradowane, poprzemysłowe czy te oczekujące na docelowe zagospodarowanie są w stanie, dzięki takim działaniom, uzyskać znaczący potencjał przyrodniczy. Szczególnie tereny poprzemysłowe stanowią pole badań nad możliwościami tworzenia na nich zrównoważonej przyrodniczo warstwy zieleni (Patrzalek, 2006). Problemem, jaki pojawia się w tym kontekście jest rola roślinności obcej, często inwazyjnej, degradującej środowisko naturalne. Bywa ona wykorzystywana do zagospodarowywania terenów zieleni, choć wskazywane są zagrożenia związane z jej zastosowaniem (Kúhn, 2006). Artykuł prezentuje propozycje projektowe z terenów

Sosnowca, Zabrze, Chełmu Śląskiego i Świętochłowic, które w sposób szczególny starają się łączyć wykorzystanie walorów przyrodniczych terenów przemysłowych z formami zagospodarowania mającymi podnieść ich walory estetyczne i społeczne. Przedstawiono tu także kryteria waloryzacji takich terenów.

IDEA WZBOGACANIA LOKALNYCH WALORÓW KRAJOBRAZOWYCH I PRZYRODNICZYCH

Zachowanie tożsamości miejsca, a co za tym idzie, zachowanie cech wyróżniających dany region, wymaga poszukiwania inspiracji dla form architektonicznych i struktur urbanistycznych w miejscowych walorach kulturowych. Wzmocnieniu efektu oryginalności w zagospodarowaniu pomaga uwzględnienie lokalnych wartości przyrodniczych. Przykładowo urbanistyka i zabudowa Śląska ma wiele cech wspólnych z terenami zurbanizowanymi Niemiec. Różnice widoczne są jednak w roślinności naturalnej. Dolny Śląsk ma wyraźnie ostrzejszy klimat niż tereny Zagłębia Ruhry, a nawet Saksonii. Dla Górnego Śląska różnice są jeszcze większe. Powiązanie lokalnych cech zabudowy z cechami lokalnej roślinności naturalnej jest sposobem na indywidualizację terenów zurbanizowanych. Inną kwestią pozostaje sposób adaptacji roślinności naturalnej w zagospodarowaniu terenów zurbanizowanych. Roślinność ta ma często specyficzny charakter i wygląd estetyczny. Skala jej zastosowania, sposób łączenia z roślinnością ozdobną warunkowane są lokalizacją w strukturze urbanistycznej. Ta bioróżnorodność, o którą tu chodzi to właśnie, między innymi, zróżnicowanie regionalne roślinności. Nie jest to prosta wielość gatunków, ale jej zgodność z tym, co występuje naturalnie na danym obszarze.

OBSZAR BADAŃ

Dla ilustracji omawianego problemu wybrano przykłady czterech obiektów. Jest to Park Tysiąclecia w Sosnowcu, Park Świerczewskiego w Zabrzu, Park Kudrowiec w Chełmie Śląskim i użytek ekologiczny Lasek Chropaczowski w Świętochłowicach. Wszystkie te obiekty są w znacznym stopniu przekształcone antropogenicznie. Prowadzone są względem nich prace, zmierzające do optymalizacji sposobu zagospodarowania i udostępnienia.

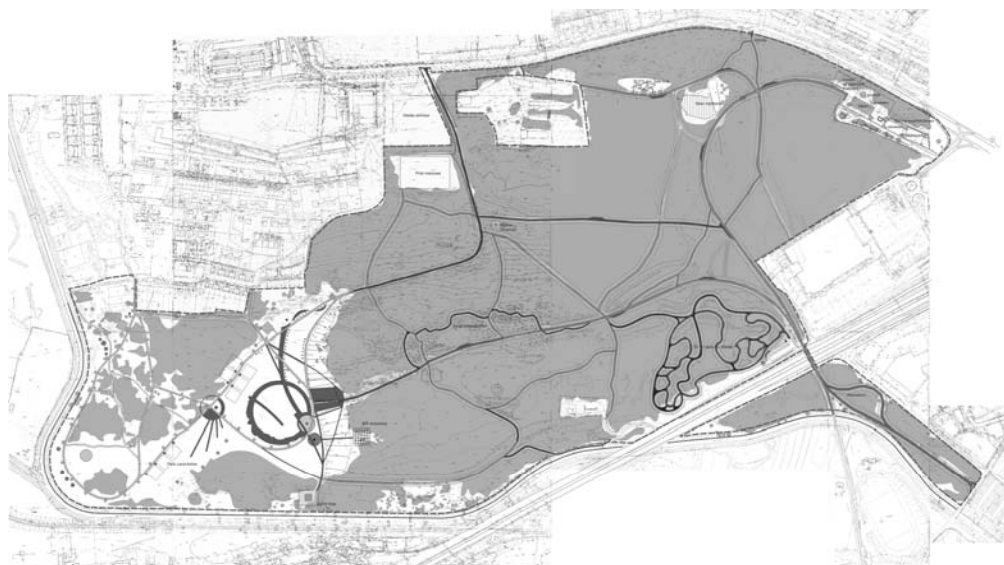
CEL I METODY

Celem pracy jest określenie podstawowych zasad oceny przydatności terenu dla zmiany zagospodarowania uwzględniającej synergiczny efekt wydobywania lokalnych walorów kulturowych i naturalnych elementów przyrodniczych. Dla realizacji celu dokonano oceny wybranych terenów zieleni pod kątem urbanistycznym, florystycznym, faunistycznym i geologicznym. Wnioski z analiz wykorzystano jako podstawę

dla sformułowania ogólnej metody oceny terenu. Efekty ocen wykonanych prezentowaną metodą posłużyły do sformułowania szczegółowych propozycji rozwiązań projektowych. W niniejszej pracy podano najważniejsze spostrzeżenia i ustalenia dotyczące wybranych obszarów.

OBIEKTY ANALIZOWANE

Park Tysiąclecia w Sosnowcu obejmuje około 102 ha. Znajdują się tu pozostałości kopalni piasku, hałda skały płonnej, dawny las gospodarczy i teren biedaszybów - nielegalnych wyrobisk węgla kamiennego. Obszar ten poddawany był kilkakrotnie rekultywacji. Obecna waloryzacja wskazała na konieczność przebudowy zieleni tu istniejącej w kierunku renaturalizacji uwzględniającej zasady ochrony bioróżnorodności. Prowadzone rekultywacje wprowadziły szereg gatunków obcych, szybko rosnących o szerokim przystosowaniu do różnych warunków ekologicznych. Szczególnie dużo posadzono tu mieszańców topoli, robinii, klonu jesionolistnego, czeremchy późnej i dębów czerwonych, ale również krzewów ozdobnych - rokitników, żylistków, jaśminowców, dereni białych i innych. Obszar ten podlegał przez kilkadziesiąt lat po rekultywacji spontanicznym procesom sukcesji, które zmieniają charakter istniejących tu zadrzewień w kierunku zbiorowisk grądu i boru. Na hałdzie pojawił się samosiew z dominacją sosny pospolitej i osiki, w ostatnim czasie dosadzono tu jednak znacznie bardziej wymagające lipy i jarzębiny. Waloryzacja wskazała również na istnienie tu największego, zachowanego w regionie zgrupowania biedaszybów, jako obiektu o wyjątkowych walorach krajobrazowych i historycznych.

Ryc. 1. Park Tysiąclecia w Sosnowcu. Projekt. Źródło: K. Rostański, 2006.

Fig. 1. Tysiąclecia Park in Sosnowiec. Proposal. Source: K. Rostański, 2006.

Fot. 1. Park Tysiąclecia w Sosnowcu. Biedaszyby (fot. K. Rostański).

Photo 1. Tysiąclecia Park in Sosnowiec. Old, illegal black coal excavations (photo by K. Rostański).

Fot. 2. Park Tysiąclecia w Sosnowcu. Kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, chroniony gatunek storczyka występujący w parku (fot. K. Rostański).

Photo 2. Tysiąclecia Park in Sosnowiec. *Epipactis helleborine*, protected species of orchid present in the park area (photo by K. Rostański).

Ze szczytu hałdy rozpościera się piękna panorama, która powinna być chroniona przed zasłonięciem. Rozpoznanie zapotrzebowania społecznego wykazało przede wszystkim konieczność podniesienia poczucia bezpieczeństwa w terenie. Propozycje projektowe starają się realizować to poprzez lokalizację atrakcji szeroko dostępnych dla okolicznych mieszkańców ale również dla przyjezdnych. Są to głównie ścieżki rowerowe, tor dla kładów z możliwością wykorzystania dla rowerów górskich, basen odkryty, ścianki wspinaczkowe, ścieżki dydaktyczne czy park czasowych kompozycji plastyczno-ogrodniczych. Otoczenie ścieżek wymaga wykarczowania krzewów i podrostu drzew w celu zapewnienia bezpiecznej penetracji wzrokowej. Rodzime gatunki drzew i krzewów mają stopniowo zastępować gatunki obce.

Park Świerczewskiego w Zabrze jest pozostałością dawnego lasu produkcyjnego, który obecnie pełni rolę miejskiego parku leśnego. Operaty leśne określają występujące tu siedliska jako głównie borowe. Przyroda zdaje się temu przeczyć. Gatunki borowe praktycznie się nie odnawiają. Nawet brzozy nie tworzą młodego podrostu, nie mówiąc o sosnach, których pojedyncze egzemplarze są rozrzucone po

terenie. Spontaniczna sukcesja wskazuje na naturalne przekształcanie się dawnego boru produkcyjnego w kierunku łąki - na wyższych stanowiskach i łąki w okolicy potoku Czarniawki. Największą wartością kulturową tego parku są aleje klonowo-jaworowe o drzewach w wieku ok. 100 lat. Przecinają one park w różnych kierunkach i otaczają centralny, elipsoidalny obszar ze stawem na środku. Fragment parku ma charakter ozdobny z otwartymi polami trawnika i ozdobnymi gatunkami i odmianami roślin. Propozycje projektowe zakładają utrzymanie charakteru parku ze wzmocnieniem tendencji sukcesyjnych. Projektuje się rozmieszczenie akcentów zieleni w formie pojedynczych kwitnących drzew owocowych i jarzębin lub ich grup.

Ryc. 2. Park Świerczewskiego w Zabrze. Projekt. Źródło: K. Rostański, 2005.
Fig. 2. Świerczewski Park in Zabrze. Proposal Source: K. Rostański, 2005.

Fot. 3. Park Świerczewskiego w Zabrze. Blisko stuletnia aleja jaworów (fot. K. Rostański).

Photo 3. Świerczewski Park in Zabrze. Nearly one hundred years old Sycamore alley (photo by K. Rostański).

Fot. 4. Park Świerczewskiego w Zabrze. Jesienne barwy tutejszych zadrzewień (fot. K. Rostański).

Photo 4. Świerczewski Park in Zabrze. Wood in fall colours (photo by K. Rostański).

Preferowane miałyby tu być lokalne odmiany. Kolekcję takich odmian tworzy Śląski Ogród Botaniczny w Mikołowie. Projektowane są formy rzeźbiarskie wykorzystujące okorowane pnie topoli. Proponowane zmiany budowlane polegają głównie na uzupełnieniu sieci drogowej i dostosowaniu jej do wymogów przeciwpożarowych oraz zapewnieniu jej właściwej penetracji wzrokowej.

Studia prowadzone nad uwarunkowaniami zagospodarowania terenu składowiska skały płonnej w Chełmie Śląskim na Park Kudrowiec wykazały istnienie dwóch, silnie zróżnicowanych środowisk. Jałowego składowiska o powierzchni ok. 50 ha i jego otoczenia o wyjątkowo wysokich walorach przyrodniczych. Ustabilizowanie powierzchni hałdy wymaga rozwoju pokrywy roślinnej. Zwykle wiąże się to z kosztownymi pracami agrotechnicznymi na całej powierzchni. Na terenie wspomnianej hałdy stwierdzono znacznie zaawansowane procesy sukcesji, szczególnie na jej obrzeżach. Dało to inspirację do propozycji założenia na terenie hałdy centrów dyspersji nasion roślin, które już się tu pojawiają. Zaprojektowano je w formie wzorów plastycznych nawiązujących w swej estetyce do tzw. „sztuki ziemi” - „Land Art”. Centra te miałyby wzbogaconą warstwę glebową. Zastosowanie roślinności lokalnej zapewniłoby ochronę wartości przyrodniczych okolicznych cennych przyrodniczo terenów. Ponieważ teren hałdy nie jest miejscem najodpowiedniejszym dla rekreacji, zaproponowano tu jedynie ograniczone wykorzystanie w formie terenu dla ekstremalnych sportów rowerowych czy miejsca ekologicznych działań plastycznych.

Ryc. 3. Park Kudrowiec w Chełmie Śląskim. Projekt.

Źródło: K. Rostański, 2000.

Fig. 3. Kudrowiec Park in Chełm Śląski. Proposal.

Source: K. Rostański, 2000.

Fot. 5. Park Kudrowiec w Chełmie Śląskim. Jesien-
ny aspekt roślin ruderalnych (fot. K. Rostański).

Photo 5. Kudrowiec Park in Chełm Śląski. Fall
aspect of ruderal plants.
(photo by K. Rostański).

Fot. 6. Park Kudrowiec w Chełmie Śląskim. Bujna
zielen wdzierająca się na nasypy ze skały pływnej
(fot. K. Rostański).

Photo 6. Kudrowiec Park in Chełm Śląski. Bushy
greenery succeeding on spoil heap slopes.
(photo by K. Rostański).

Ryc. 4. Użytek ekologiczny Lasek Chropaczowski w Świętochłowicach. Plan użytku.

Źródło: K. Rostański, 2007.

Fig. 4. Ecological protected land - Chropaczów Wood. Plan of the area.

Source: K. Rostański, 2007.

Fot. 7. Użytek ekologiczny Lasek Chropaczowski w Świętochłowicach. Polana w centrum terenu (fot. K. Rostański).

Photo 7. Ecological protected land - Chropaczów Wood. Wood clearing in the centre of area (photo by K. Rostański).

Fot. 8. Użytek ekologiczny Lasek Chropaczowski w Świętochłowicach. Staw z roślinnością łęgową wokół (fot. K. Rostański).

Photo 8. Ecological protected land - Chropaczów Wood. Pond with natural damp wood around (photo by K. Rostański).

Analiza terenu projektowanego jako użytek ekologiczny Lasek Chropaczowski, wykazała jego niską lub przeciętną wartość przyrodniczą ze względu na kadłubowość zbiorowisk roślinnych i dużą ilość mieszkańców topoli w części leśnej. Mimo

tego, stwierdzono tu występowanie gatunków chronionych roślin i zwierząt, co samo w sobie daje podstawy do objęcia tego obszaru ochroną w formie użytku ekologicznego. Waloryzacja wskazała na stopniowe przekształcanie się części leśnej w zbiorowisko łąkowe i rozwijanie się formy łągu wokół centralnego stawu. Projekt zakłada wzbogacanie runa w gatunki łąkowe i stopniową wymianę drzewostanu w podobnym kierunku. Zaprojektowano ścieżkę dydaktyczną z czterema przystankami prezentującymi informacje o treściach z zakresu ekologii, dendrologii, roślinności zielnej i faunie. Zaproponowano opisanie tabliczkami wybranych drzew i ustawienie tablic informacyjnych z planem układu drogowego. Duże fragmenty terenu pozostawia się bez penetracji tak, by zapewnić warunki spokojnego bytowania dla żyjących tu zwierząt. Obiekt ten ma stanowić element w sieci ścieżek rowerowych pokrywających Świętochłowice i sąsiednie gminy. Poza obiektami o szczególnej wartości przyrodniczej ścieżki te prowadzą do obiektów o wysokich walorach kulturowych. Są między nimi obiekty architektoniczne, zespoły urbanistyczne, ciekawe obiekty przemysłowe i punkty widokowe a także obiekty sportowe. Projekt ścieżek wskazuje na miejsca, które ze względu na swoje wyjątkowe walory widokowe powinny być chronione.

WALORYZACJA TERENU

Na podstawie analiz wspomnianych obiektów i prac nad innymi obiektami w regionie oraz weryfikacji na podstawie literatury określono kryteria oceny terenu dla skal realizacyjnych (Rostański, 2007). Wykonanie takiej waloryzacji powinien prowadzić zespół różnych specjalistów pod kierunkiem głównego projektanta. Przy projektach kierujących się pewną ideą przewodnią, nie jest możliwe wykorzystywanie wyłącznie metod statystycznych. Wnioski z tak wykonanej waloryzacji muszą być opisane w szerszy sposób i dawać podstawę dla decyzji podejmowanych przez projektanta. To on w ostatecznym podsumowaniu nadaje właściwą wagę poszczególnym składowym waloryzacji.

Kryteria ekologiczne

- Rola w strukturze terenu:
 - źródło zasilania systemu zieleni - wysoka wartość - ograniczona ingerencja,
 - element korytarza ekologicznego - wartość pośrednia - zmiany zależne od lokalnych uwarunkowań, pożądane wzbogacanie bioróżnorodności,
 - element uzupełniający - niska wartość - zmiany zależne od lokalnych uwarunkowań;
- Powiązanie ze strukturą przyrodniczą miasta:
 - dobrze powiązane z innymi elementami - wysoka wartość - możliwe wzbogacanie bioróżnorodności,

- obiekt izolowany - niska wartość - możliwe różne formy zagospodarowania;
- Zróżnicowanie siedliskowe:
 - wysokie - wysoka wartość - możliwe wzbogacanie bioróżnorodności,
 - niskie - niska wartość - możliwe różne formy zagospodarowania;
- Kształt terenu:
 - zwarty - wysoka - różne formy zagospodarowania, zależnie od potrzeb,
 - o rozbudowanej linii brzegowej - średnia wartość - możliwe wzbogacanie bioróżnorodności,
 - rozczłonkowany - niska wartość - możliwe wzbogacanie bioróżnorodności, różne formy zagospodarowania;
- Rozmiar terenu (Supuka, 1998):
 - ponad 2 ha - duże znaczenie - pożądane wzbogacanie bioróżnorodności,
 - 0.5 - 2 ha - średnia wartość - możliwe wzbogacanie bioróżnorodności,
 - poniżej 0.5 ha - niska wartość - możliwe różne formy zagospodarowania;
- Warunki glebowe:
 - możliwa adaptacja - ograniczone działania agrotechniczne,
 - konieczna częściowa wymiana gleby - działania agrotechniczne na fragmentach terenu lub ograniczone użyźnianie całego terenu,
 - konieczna pełna zmiana - wymiana całej, wierzchniej warstwy gruntu;
- Stosunki wodne:
 - możliwa adaptacja - w zależności od sytuacji ograniczone działania projektowe lub wzbogacanie wartości ekologicznych,
 - konieczne zwiększenie możliwości retencyjnych terenu;

Roślinność

- Potencjał biocenotyczny:
 - roślinność potencjalna - wysoka wartość - ochrona, możliwe wzbogacanie bioróżnorodności,
 - roślinność potencjalna wraz z roślinnością synantropijną i ozdobną - wartość pośrednia - pożądane wzbogacanie bioróżnorodności,
 - roślinność synantropijna i ozdobna - wartość niska - możliwe wzbogacanie bioróżnorodności, różne formy zagospodarowania;
- Wartość florystyczna:
 - obecność rzadkich i chronionych roślin - wysoka wartość - konieczna ochrona,
 - obecność roślinności rodzimej, naturalnych zbiorowisk - ochrona i możliwe wzbogacanie bioróżnorodności,
 - obecność roślinności synantropijnej na gruncie zdegradowanym - możliwa adaptacja zależnie od celów projektowych,

- obecność roślinności synantropijnej i ozdobnej, inwazyjnej w zbiorowiskach naturalnych - konieczne zabiegi regulujące rozprzestrzenianie się roślinności obcej;
- Tendencje:
 - wzrastająca rola roślinności rodzimej - wzmacnianie tendencji wzrostu,
 - wzrastająca rola roślin synantropijnych - wzmacnianie lub ograniczanie tendencji, zależnie od idei,
 - wzrastająca rola ekspansywnych roślin obcego pochodzenia - ograniczanie tendencji wzrostu;

Fauna

- obecność ssaków i innych zwierząt - ograniczone zmiany, możliwe wzbogacanie bioróżnorodności,
- obecność głównie ptaków - możliwe wzbogacanie bioróżnorodności;

Czynniki kulturowe

- Rola w strukturze urbanistycznej
 - element uporządkowany o wysokiej wartości ekologicznej - ochrona, zmiany niewielkie,
 - element uporządkowany o wysokiej wartości estetycznej - ochrona, zmiany niewielkie,
 - element o znaczącej wartości przyrodniczej, akceptowalny estetycznie - możliwe ograniczone zmiany,
 - element nieuporządkowany z wysoką wartością ekologiczną - konieczne zmiany w estetyce i ochrona wartości przyrodniczych,
 - element nieuporządkowany z niską wartością ekologiczną - konieczne zmiany.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Teren Aglomeracji Katowickiej i jej sąsiedztwa w dużym procencie reprezentuje obszary zrekultywowane i zdegradowane. Kwestią wciąż żywą jest sposób traktowania tych terenów. Część hałd jest rozbierana, a materiał w ten sposób pozyskany, wykorzystywany jest do celów budowlanych. Niektóre z terenów przemysłowych znajdują również nowy sposób zagospodarowania. Większość z nich jest jednak najczęściej pozostawiana bez widocznej pielęgnacji. Na terenach tych rozwija się spontanicznie roślinność ruderalna, która prezentuje często wysokie walory estetyczne. Względy ekologiczne wskazują na ich znaczący potencjał przyrodniczy. Zagadnieniem wymagającym szczególnej uwagi jest tu, z jednej strony, ochrona walorów ekologicznych, a z drugiej sposób eksponowania i wydobywania walorów estetycznych tych terenów. W obecnej formie często szpecą otoczenie. Część z nich czekając

na przyszłe, docelowe inwestycje o różnej funkcji, nie może obecnie podlegać trwałemu, przyrodniczemu zagospodarowaniu. Przy sprzyjających okolicznościach mogą jednak złożyć się na sieć elementów o ograniczonym czasie istnienia, uzupełniających system przyrodniczy aglomeracji, a jednocześnie podnoszących jej walory krajobrazowe. Szereg obecnych nieużytków może zyskać również trwałą funkcję elementu systemu zieleni przy zachowaniu trwającej tu naturalnej sukcesji i innych procesów cennych przyrodniczo.

Zachowanie, przy projektach zagospodarowania terenu, tożsamości miejsca i jego oryginalności musi wiązać się z uwzględnieniem zarówno jego walorów kulturowych jak i przyrodniczych. Główny projektant powinien mieć zdolność właściwego ważenia wartości terenu na podstawie waloryzacji, która nie powinna opierać się wyłącznie na prostych ocenach statystycznych. Efekty waloryzacji w formie opisowej dają zawsze pełniejszy obraz wartości terenu.

LITERATURA

- Kúhn N., 2006: Intentions for the Unintentional. Spontaneous Vegetation as the basis for Innovative Planting Design in Urban Areas. *JoLA Journal of Landscape Architecture*, autumn 2006, str. 46-53.
- Miklos L., 1995: The ecological awareness - selected issues. *Ekologia (Bratislava)* Vol.14, Supplement 1/1995, str. 191-203.
- Patrzalek A., 2006: Evaluation of the Bio-reclamation Process of the Mining and Metallurgy Dumps. [in:] *Górnictwo i geologia. Zeszyty Politechniki Śląskiej*, Vol.3 No.1, Gliwice 2006, str. 31-47.
- Rostański K. M., 2007: Przykłady realizacji zasad ochrony bioróżnorodności w budowie terenów zieleni aglomeracji katowickiej i jej otoczenia. [w:] *Krajobrazy przemysłowe i poeksploatacyjne. Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG* nr 6, Sosnowiec, str. 194-209.
- Supuka J., 1998: Importance of urban vegetation for ecological stability of towns. *Ekologia (Bratislava)* Vol.17, Supplement 1/1998, str. 110-117.
- Tokarska-Guzik B., 2000: Przyrodnicze zagospodarowanie nieużytków miejsko-przemysłowych na przykładzie centrów górniczych Europy [w:] *Inżynieria Ekologiczna* Nr 1. PTIE, Warszawa, str. 72-80.
- Vries de J., Dorp van D., Koster A., 2006: Design for biodiversity in the urban fringe. *Cultural Dimensions of Urban Landscape*, Bratislava University of Technology, Bratislava 20

SUMMARY

RECOVERING LANDSCAPES OF UPPER SILESIA

Area of Katowice Agglomeration and its surrounding in huge percentage is represented by degraded and re-cultivated territories. Still actual question is proper treatment of them. Some of spoil heaps are used as a source for gravel construction material. Some post-industrial areas are places of new investment activities, but most of them are left abandoned. On these last appear spontaneous ruderal flora, which often show exceptional aesthetic values. Such places have important ecological potential. That imply specific and sensitive treatment on the way of developing. Protection of natural values and exposure of their aesthetics. Left alone are littered and disfigure the town. Some of them are assigned for future undetermined purpose, so are not suitable for any kind of final developing yet. Under proper circumstances they could compose temporal network completing natural system of the Agglomeration and rising up its landscape values. The number of present wasting lands may reach stable important function in natural system keeping processes of natural succession on there. The article gives examples of designs from Sosnowiec, Zabrze, Chełm Śląski i Świętochłowice, which in special way try to join adapting of present nature value of post-industrial areas with forms of developing rising aesthetics and social usefulness. The criteria of evaluation of such areas is presented either.